

Innovations- och konjunkturrapport

Stark ekonomi

Svag satsning på kompetens

Oktober 2017

OM INNOVATIONS- OCH KONJUNKTURRAPPORTEN

Varje år genomför Sveriges Ingenjörer medlemsundersökningar över konjunkturläget för landets ingenjörstata företag samt förutsättningarna för utveckling, innovation och kompetensförsörjning. Undersökningarna genomförs halvårsvis och enkätsvaren ligger till grund för två rapporter som utkommer på våren och hösten.

Höstens undersökning utgår ifrån 92 000 ingenjörmedlemmar i det svenska näringslivet. Det är fackligt förtroendevalda i företagets lokala akademikerföreningar som svarar på enkäten. Totalt har 645 små, medelstora och stora företag fått enkäten och svarsfrekvensen ligger på 55 procent.

De förtroendevalda sitter som fackliga representanter i företagets styrelser och har daglig kontakt med företagets tjänstemän. De svarande har således insikter i företagets löpande försäljnings- och utvecklingsverksamhet såväl som god kännedom om företagsledningens strategiska arbete.

Det analyserade resultatet bygger på enkätsvar och öppna kommentarer som lämnats på frågorna. Undersökningen har kompletterats med analys av tidigare material från Sverige Ingenjörers Innovations- och konjunkturrapporter.

SVERIGES INGENJÖRERS INNOVATIONS- OCH KONJUNKTURRAPPORT OKTOBER 2017

FÖRETAGENS TEKNISKA UTVECKLINGS- OCH INNOVATIONSKAPACITET RISKERAS
Ingenjörstata företag i industri- och tjänstesektorn befinner sig i en stark konjunktur. Det finns därför resurser till att investera i kompetensutveckling för framtida innovation och konkurrenskraft. Trots det satsar många av företagen idag inte på sin personal och riskerar därmed lägre innovationsförmåga och konkurrenskraft på längre sikt.

Resultaten visar också att företag som har en långsiktig plan för kompetensförsörjning har en bättre ekonomisk utveckling än de som saknar en plan. Satsningar på teknisk utveckling är lönsamma. Trots det har endast ett av tre företag har en långsiktig plan för att rekrytera och/eller utveckla framtidens kompetens inom företaget.

- Endast 57 procent av företagen har en känd budget för kompetensutveckling.
- Företagens satsning på kompetensutveckling på arbetsplatsen har minskat de senaste fem åren.
- Knappt två tredjedelar av företagen anser att de har rätt teknisk kompetens för att skapa nya produkter eller tjänsteerbjudanden.

DEN EKONOMISKA UTVECKLINGEN ÄR STARK

- MEN FÖRETAGENS TEKNISKA UTVECKLINGSKAPACITET ÖVERBELASTAD

Den ekonomiska utvecklingen är stark för de ingenjörstata företagen. 90 procent av företagen har en tillfredsställande eller god ekonomisk situation, vilket är det högsta värdet sedan Sveriges Ingenjörer började med enkäten 2009. Kommande halvår bedöms bli ännu bättre då ett av fem förutser ytterligare förbättring jämfört med dagens starka situation.

- Allra bäst går företagen inom skogsindustrin, där alla rapporterar en bra konjunktur.
- Störst förbättring kommande sex månaderna förutspår Teknikföretagen och IT&Telekomföretagen, där fyra av tio tror på stärkt ekonomisk utveckling.
- Den största ökningen av antalet anställda har skett hos Svenska Teknik- och Designföretagen, där mer än hälften av företagen har nyanställt.

Baksidan av myntet är den höga arbetsbelastningen hos tjänstemännen, som Sveriges Ingenjörers förtroendevalda uppmärksammar. Mer än hälften av tjänstemännen har för mycket att göra. Den goda konjunkturen innebär att företagen har fullt upp men också att tjänstemännen belastas hårt:

- Högst arbetsbelastning rapporterar IKEM, där tre av fyra har för mycket att göra, tätt följd av Skogsindustrierna.

RESULTAT – INNOVATIONSKAPACITETEN I FÖRETAGEN

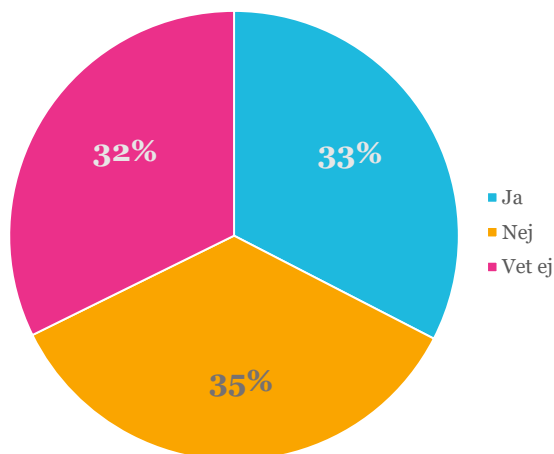
FÖRETAGENS INNOVATIONSFÖRMÅGA HOTAS

Med en snabb omvärldsförändring och ökad digitalisering krävs nya arbetssätt och påfyllning av ny kunskap hos företagets anställda. Därför blir företagets satsning på kompetenspåfyllning central för företagets innovationsförmåga och konkurrenskraft. Särskilt viktig för företagets långsiktiga innovationsförmåga är ny kompetens hos den tekniska utvecklingspersonalen.

Resultaten av enkätundersökningen av 645 ingenjörstata företag är en oroande läsning. Trots en urstark konjunktur och goda ekonomiska förutsättningar finns budget för kompetensutveckling endast hos drygt hälften av företagen. Företagens satsning på kompetensutveckling har sjunkit de senaste fem åren och endast ett av tre företag har en långsiktig plan för att säkerställa innovationskompetensen på fem års sikt.

ENDAST VAR TREDJE FÖRETAG HAR EN PLAN FÖR RÄTT KOMPETENS

Finns det en långsiktig plan (fem år eller mer) för att säkerställa att rätt teknisk kompetens finns för innovation och utveckling i företaget?

FÖRETAG MED LÅNGSIKTIG PLAN FÖR TEKNISK KOMPETENSUTVECKLING ÄR MER LÖNSAMMA

Andelen företag med god lönsamhet som har en långsiktig plan är större än de företag som saknar en långsiktig plan och ändå är lönsamma. På motsvarande sätt finns ett negativt samband där de företag som är olönsamma i högre grad saknar en långsiktig plan för kompetensförsörjning. Störst är denna skillnad hos tjänsteföretagen, där saknar 69 procent av företagen som har dålig lönsamhet också en långsiktig plan för rätt teknisk kompetens.

FÖRETAGENS SATSNING PÅ DE ANSTÄLLDA INGENJÖRERNAS KOMPETENSUTVECKLING HAR MINSKAT

Omfattningen av ingenjörernas kompetensutveckling har minskat de senaste fem åren. Det innebär ett stort hot för företagets innovationskraft och förnyelse. 22 procent uppgav att arbetsgivarens insatser minskat medan 20 procent att den ökat. Hos 50 procent av företagen är den oförändrad. Företagen riskerar att halka efter i konkurrenskraft med en minskad omfattning av kompetensutveckling.

Den allt snabbare omställningen och utvecklingen ställer istället krav på fler insatser hos företagen för att säkra konkurrenskraften långsiktigt. När företagen går bra finns ekonomiska medel att använda för att agera långsiktigt. Istället prioriteras vinst på kort sikt. I de öppna svaren framkommer att när företagen går bra begränsas möjligheterna för utbildning istället för tvärtom. Företagen lägger över en del till individens privattid istället för kompetensutveckling på arbetstid.

Resultaten är uppseendeväckande eftersom endast två tredjedelar av de svarande i enkäten uppger att företaget i dag har rätt kompetens för att utveckla nya produkter eller tjänster.

FÖRETAGENS KOMPETENSUTVECKLING MINSKAR

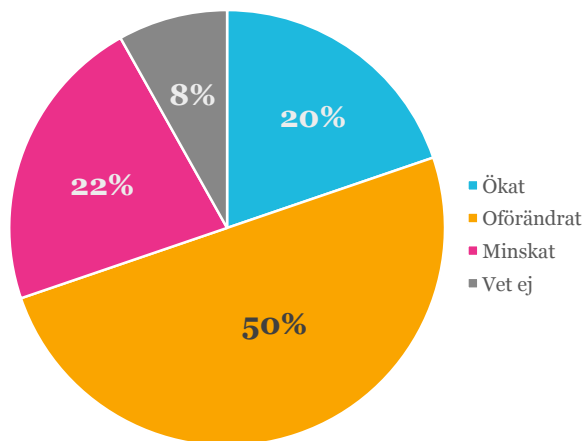
Hur har omfattningen av kompetensutveckling på företaget förändrats de senaste fem åren? Strukturerat lärande på arbetsplatsen

UR ENKÄTEN:

”Arbetsbelastningen är så hög, vilket medför att kompetensutvecklingen mer antar formen, On the job training.”

”Läsa på sin fritid via distanskurser som företaget erbjuder har ökat enormt, vilket sätter press på individerna. Allt ska göras på fritiden, vilket gör att arbete och fritid smälter ihop.”

”Utbildningstiden har krympt rejält per anställd vilket gör att vi inte stärker kompetensen på samma sätt som tidigare.”

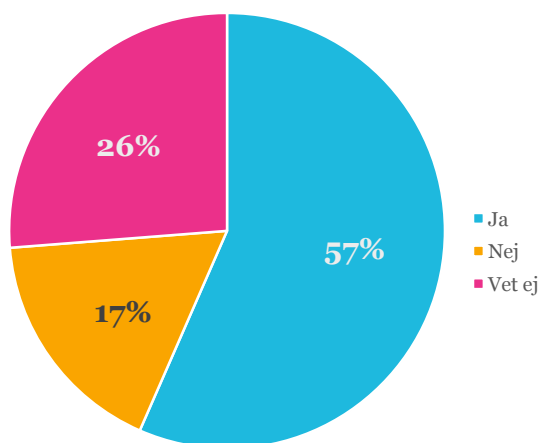

BUDGET FÖR KOMPETENSUTVECKLING FINNS HOS ENDAST 57 PROCENT AV FÖRETAGEN

Resultaten från enkäten indikerar att kompetensutveckling är en fråga som är olika prioriterad av företagen. Det framkommer i svaren att en budget för de anställdas kompetensutveckling finns hos 57 procent av företagen. Övriga har ingen budget eller känner inte till någon budget. De företag som satsar långsiktigt kan räkna hem dessa satsningar. Därför finns en morot att lyfta och prioritera den långsiktiga kompetensutvecklingen hos företagen.

BUDGET FÖR KOMPETENSUTVECKLING FINNS ENDAST HOS DRYGT HÄLFTEN

Finns det i företaget någon budget för de anställdas kompetensutveckling?

UR ENKÄTEN:

”Det finns inget driv från företaget att man ska vidareutbilda sig”.

”Allt sådant verkar vara nedtonat tyvärr, trots god ekonomi i företaget”.

SLUTSATSER

Trots stark konjunktur och läge att investera i framtida innovation och konkurrenskraft prioriterar företagen ner kompetensförsörjningen.

Företagens insatser för kompetensförsörjning på arbetsplatsen har minskat de senaste fem åren.

Budget för kompetensutveckling finns endast hos drygt hälften av företagen.

RESULTAT – KONJUNKTUR

STARK EKONOMISK UTVECKLING

Den ekonomiska utvecklingen är urstark för de ingenjörstata företagen. 90 procent av företagen har en tillfredsställande eller god ekonomisk situation, vilket är det högsta värdet sedan Sveriges Ingenjörer började med enkäten 2009. Allra bäst ekonomisk utveckling har företagen inom skogsindustrin, där alla företag har en god konjunktur. Inom tjänstesektorn är det STD-företagen som upplever starkast konjunktur: 90 procent av företagen har en tillfredsställande eller god ekonomisk situation.

FÖRKORTNINGAR:

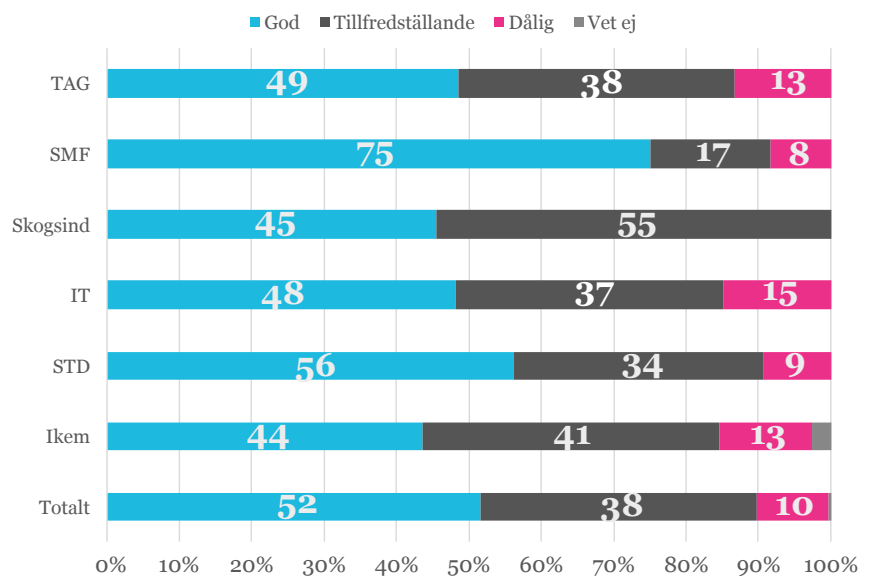
Industrisektorn

- Ikem – Innovations- och kemiindustrierna
- Skogsindustrierna
- TAG – Teknik- arbetsgivarna
- SMF – Stål och Metall- företagen

Tjänstesektorn

- STD – Svenska Teknik & Designföretagen
- IT & Telekomföretagen

MYCKET GOD KONJUNKTUR I INGENJÖRSFÖRETAGEN

FÖRETAGEN NYANSTÄLLER

Företagen nyanställer och antalet anställda tjänstemän det första halvåret har ökat hos två femtedelar av företagen både inom industrin och i tjänstesektorn. Den största ökningen av antalet anställda har inom industrin skett hos Teknikarbetsgivarna där det är nästan vartannat företag som nyanställt. Inom tjänstesektorn är det STD-företagen som anställt flest och drygt hälften av företagen har anställt under första halvåret 2017.

HÅRD KONKURRENS LEDER FORTFARANDE TILL UPPSÄGNINGAR

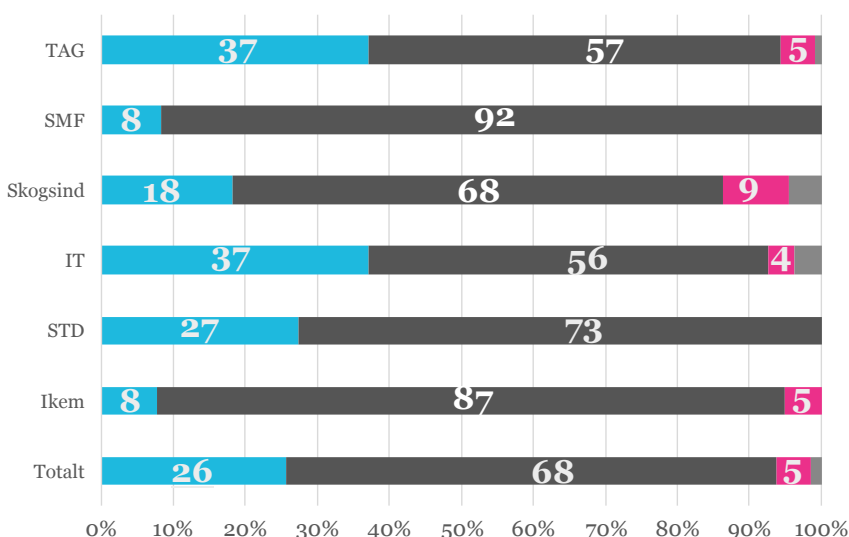
En mindre del av företagen säger trots god konjunktur upp personal. Inom industrin är det ett av tio företag och inom tjänstesektorn är det ett av fyra företag. De olika branscherna har skiftande förändringstakt. En bransch där förändringstakten är hög är IT & Telekombranschen. I enkätsvaren framkommer att trots att det är 85 procent av företagen som har en tillfredsställande eller god konjunktur är det samtidigt ett av tre företag som sagt upp personal på grund av arbetsbrist.

ETT REKORDSTARKT LÄGE FÖRVÄNTAS BLI BÄTTRE

Utifrån en mycket god ekonomisk situation förväntas utvecklingen bli ännu bättre. Drygt en fjärdedel av Sveriges Ingenjörers förtroendevalda i företagen tror på en ännu bättre konjunktur kommande sex månader och endast fem procent på en sämre konjunktur. Den ljusa situationen kommande sex månader gäller både företagen inom industrin och företagen inom tjänstesektorn. Noterbart är att företagen hos Teknikarbetsgivarna inom industrin och hos IT&Telekomföretagen inom tjänstesektorn väntar sig störst förbättring. Inom båda branschgrupperna är nästan två femtedelar som tror på ännu bättre tider det kommande halvåret. Detta innebär att behovet av ingenjörer ökar hos företagen.

BRA EKONOMI BLIR ÄNNU BÄTTRE

Hur tror du den ekonomiska situationen för företaget ser ut det kommande halvåret jämfört med hur det ser ut i dag?

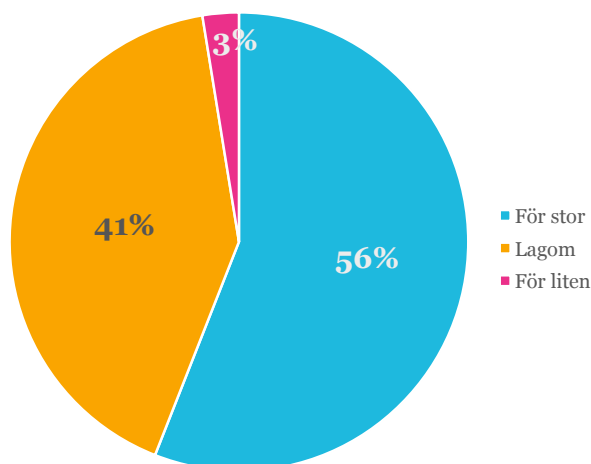
FÖRETAGENS TEKNISKA UTVECKLINGSKAPACITET ÄR ÖVERBELASTAD

En hög andel av företagens ingenjörer har för mycket att göra. Arbetsbördan är för stor hos mer än hälften av de undersökta företagen. En nedbrytning branschvis visar att de anställda inom industrin har mest att göra. Arbetsbelastningen är störst hos IKEM där 73 procent kän-

ner sig överbelastade följt av Skogsindustrierna där 68 procent har för mycket att göra. Inom tjänstesektorn är det tjänstemännen inom STD-företag som har mest att göra, där 52 procent rapporterar att arbetsbördan är för hög. Detta är en situation som inte är långsiktigt hållbar utan kräver insatser från företagen för att säkra en hållbar arbetssituation för de anställda tjänstemännen. Sett över alla branscher har 56 procent av tjänstemännen för mycket att göra.

56% ANSER ATT ARBETSBÖRDAN ÄR FÖR STOR

Hur är arbetsbördan för de anställda i dagsläget? (Tjänstemän)

SLUTSATSER

- Urstark ekonomisk situation där 90 procent av företagen har ett tillfredsställande eller gott läge.
- Kommande sex månader förväntas bli ännu bättre och därför är det ett bra läge att investera i kompetensutveckling för personalen för att säkra innovationsförmågan på sikt.
- Nyanställningarna av tjänstemän ökar både inom industri och tjänstesektor.
- Arbetsbelastningen är för hög och kräver insatser av företagen för att säkra en hållbar arbetssituation för de anställda tjänstemännen.

BRANSCHJÄMFÖRELSE

BRANSCHERNAS SATSNING PÅ DEN TEKNISKA UTVECKLINGSKAPACITETEN OCH INNOVATIONSFÖRMÅGAN

En jämförelse mellan de sex branschernas satsning på innovationsförmågan utifrån fyra faktorer resulterar i följande.

	Har budget	Förändring	Långsiktig plan	Rätt teknikkompetens
IT&Telekom	48%	-31%	22%	74%
Skogsindustrierna	55%	4%	41%	64%
Teknikföretagen	56%	-12%	30%	63%
IKEM	60%	-10%	35%	68%
STD	64%	18%	36%	67%
Stål&Metallföretagen	75%	-9%	25%	67%

Frågorna som ställts gäller företagens och branschernas satsning på att stärka den långsiktiga innovationsförmågan i företagen. Sammanställningen och branschjämförelsen baseras på fyra faktorer. Svaren bygger på svar från ingenjörstata företag och därmed fokus på teknisk utveckling och innovation. Populationen per bransch varierar från 12 till 105 svar vilket gör att underlaget är begränsat och därmed slutsatserna får dras med en viss försiktighet.

En sammanvägning har gjorts av de tre komponenterna; antal företag i branschen som har budget, förändring i omfattningen de senaste fem åren samt om det finns en långsiktig plan. I den sammanvägningen står STD ut som den bransch som satsar mest på att utveckla sin tekniska utvecklingskapacitet. Därefter kommer IKEM och Stål&Metallföretagen följt av Skogsindustrierna. I botten hamnar Teknikföretagen och IT&Telekom.

Stål&Metallföretagen är den bransch där flest företag har budget för kompetensutveckling de senaste fem åren. STD företagen är den bransch där flest företag ökat sin satsning de senaste åren. Skogsindustrin är den bransch där flest företag har en långsiktig plan för att utveckla den tekniska innovationskapaciteten. IT&Telekomföretagen är den bransch som svarar att den i högst grad har rätt teknisk kompetens för innovation.

EKONOMISKA BAKGRUNDSTAL

Global innovation index; Sverige 2017 rankad tvåa av 127 länder.

Källa: World Intellectual Property Organization

Kapacitetsutnyttjandet i industrin har ökat 1,5 procentenheter jämfört med andra kvartalet 2016 och är nu uppe på 91,0 procent.

Källa SCB

Septemberinflationen KPI 2017 blev 2,1 procent.

Källa SCB

Reporäntan från Riksbanken augusti 2017 ligger kvar på - 0,5 procent oförändrat jämfört med samma period föregående år.

Källa Riksbanken

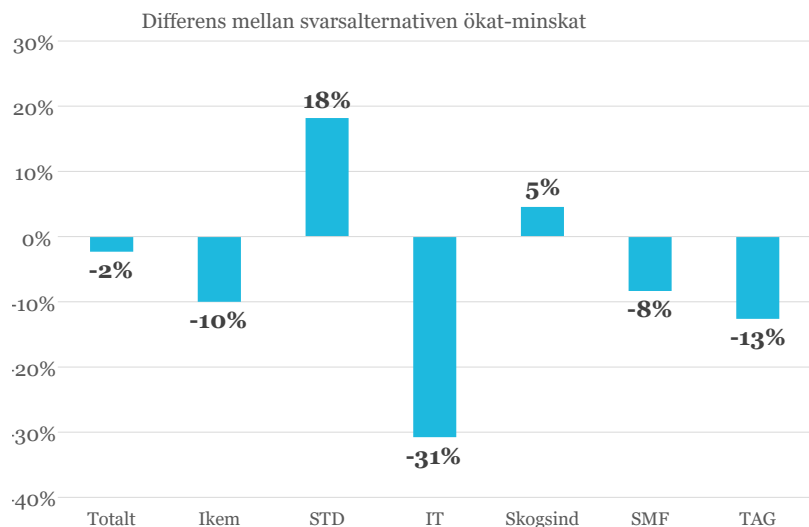
Varuexporten ökade med 12 procent första halvåret 2017 jämfört med samma period föregående år.

Källa Kommerskollegium

Tjänsteexporten ökade med 3,9 procent första halvåret 2017 jämfört med samma period föregående år.

Källa Kommerskollegium

STORA SKILLNADER MELLAN BRANSCHERS SATSNING PÅ KOMPETENSUTVECKLING

Branschernas satsning på kompetensutveckling har minskat på totalen med två procentenheter de senaste fem åren.

Skillnaden mellan branscher är stor. STD är den bransch som sticker ut mest positivt och har ökat mest de senaste fem åren. Motsvarande är IT&Telekom den bransch som minskat mest. Detta är oroande i en tid då den tekniska utvecklingen och digitaliseringen är snabb.

Med en stark konjunktur finns möjlighet att investera i kompetens för framtida konkurrenskraft. I ovanstående diagram finns det utmaningar för fyra av branscherna gällande kompetensutveckling för framtiden.

BRANSCHER I RAPPORTEN

Resultaten baseras på de branschorganisationer som är avtalsparter på sex av Sveriges Ingenjörers avtalsområden.

Tabellsammanställning med resultat från undersökningen finns att hämta på webbplatsen, sverigesingenjorer.se/Om-forbundet/Sa-tycker-vi/Rapporter-och-undersokningar/

